

مکان‌ها و موزه‌های هنری

مُلکِ هنر در موزهٔ مَلِک

شاره

بازدید از مکان‌های هنری مهم و موزه‌ها یکی از راه‌های غنی کردن حس هنری در کودکان، نوجوانان و علاقه‌مندان مباحث تخصصی به‌شمار می‌آید. برای اهل هنر نیز دیدن آثار گوناگون هنری و دنبال کردن آن‌ها در گذرگاه تاریخ از عواملی است که رفته‌رفته در پس‌زمینهٔ ذهنی آنان شکل می‌گیرد و چنانچه فرد با مسائل هنری و تکنیک‌ها و شیوه‌های گوناگون آن آشنایی داشته باشد، این ذخیرهٔ ذهنی را، در زمانی که شرایط برایش فراهم شود، می‌تواند شکل‌آفرینی و بازآفرینی کند. در عین حال، این بازآفرینی نه در جامهٔ تقلید صرف، بلکه با روایت زبان شخصی و درک بصری، به‌ویژه در هنرهای تجسمی و هنرهای دستی می‌تواند به ارزش افزودهٔ مثبتی تبدیل شود و در دنیای هنر جایگاه تازه‌ای پیدا کند. بنابراین، موزه‌گردی و سرزدن به مکان‌های مهم هنری که در سایهٔ اندیشهٔ انتقال معانی و ایجاد فرصت برای استفاده و یادگیری شکل می‌گیرد، فرصتی مغتنم و مؤثر است.

یکی از مکان‌هایی که واجد این ویژگی‌هاست، کتابخانه و موزهٔ ملک است که در خیابان امام خمینی و در بافت قدیمی پایتخت خودنمایی می‌کند.

نمونه‌ای از قطعات قدیمی
موزه ملک
اثر میرزا غلامرضا اصفهانی

واقف کتابخانه و موزه ملک

جدّ مادری واقف نیز اهل تبریز و موسوم به علی عباس‌بیک بوده است. حسین ملک در نهم ربیع‌الاول سال ۱۲۹۲ هجری قمری در منزل اجدادی خود، واقع در تهران بازار بین‌الحرمین (محل قبلی کتابخانه و موزه ملی ملک)، چشم به جهان گشود.

دروس فارسی و عربی را اول نزد مرحوم حاج شیخ مسیح طالقانی فراگرفت و بعد در خدمت مرحوم میرزا ابوالحسن جلوه، که در حجره‌ای در مسجد امام خمینی منزل داشت و علاوه بر قرب جوار با مرحوم حاج محمدکاظم ملک نیز معاشر و دوست بود، به تحصیلات ادامه داد.

در کتاب راهنمای موزه ملک آمده است که مرحوم حاج حسین آقا ملک، فرزند ارشد مرحوم حاج محمدکاظم ملک‌التجار ممالک محروسه ایران و او نیز فرزند آقامهدی تاجر تبریزی دارای همین عنوان و از دوستان نزدیک میرزاتقی‌خان امیرکبیر بوده که سرای امیر در بازار تهران را با احترام بنا کرده است.

به‌علاوه، مسجد ملک در بازار تهران نیز از بناهای آقا مهدی فرزند ابوعلی و او فرزند ملا آقابابا معروف به مجتهد بوده که در فقه و اصول و مخصوصاً علوم غریبه ید طولایی داشته است.

قطعه خوشنویسی
قسمتی از قرآن مجید
بایسنقر میرزا

جلد لاکه
نقاشی (نگاره گل و پروانه - داخل جلد:
حلکاری گل و برگ)
پدیدآورنده: حسین (یا ابا عبدالله)
۱۲۶۸ هجری قمری
۱۶۰×۲۶۰ میلی‌متر
۵۱-۶ ع

قطعه خوشنویسی
قصیده برده بوصیری
خط نسخ دفتری (شیوه ایرانی)
خوشنویس: محمدالحسینی
۱۱۹۶ هجری قمری
۱۹۰×۲۷۰ میلی‌متری
۲۹-۱۰ ع

کتاب علاقه‌مند بود و این عشق و علاقه را تا آخر عمر حفظ کرد و این خود مقدمه‌ای برای تأسیس و تکوین تدریجی کتابخانه گران قدری شد که امروزه شهرت جهانی دارد.

گفتنی است که ایشان کتابی را ندیده و نخوانده به مخزن (کتاب) نمی‌فرستاد. آقایان دانش‌پژوه و ایرج افشار که فهرست نسخ خطی کتابخانه را تهیه کرده‌اند، اظهار می‌دارند:

«هرگاه از نظر تاریخ تحریر یا نام محرر و غیره به مشکل برمی‌خوردیم، به نوشته مرحوم ملک در حاشیه کتاب

او در عنفوان جوانی در معیت پدر خود به مکه معظمه مشرف شد و از آن تاریخ به حاج حسین آقاملک معروف گردید.

وی از طرف پدر جهت رسیدگی و اداره املاک در خراسان، به مشهد رفت و پس از چندی، با دختر مرحوم حاج سیدعبدالله، متولی مسجد گوهرشاد که برادر عیال مرحوم حاج سیدحبيب... حبیب‌اللهی مجتهد معروف خراسان بود، ازدواج کرد و در مشهد ماندگار شد.

مرحوم ملک از ابتدای عمر به مطالعه و جمع‌آوری

نام کتاب: قرآن
نام کاتب: محمد شفیع ابن علی عسکر ارسنجانی
تاریخ کتابت: ۱۳۱۵ هـ.ق
اندازه کتاب: ۲۸×۴۳
جدول کتابت: ۳۲×۱۸
تعداد سطور: ۱۲
نوع خط: نسخ ممتاز
تعداد صفحات: ۷۱۸
کتابت ترجمه: نستعلیق ممتاز
ترجمه به خط: علی نقی شیرازی

برگی از قرآن
آیات ۳۷ الی ۵۰ سوره مبارکه احزاب
خط کوفی (نوشته شده بر پوست آهو)
قرن ۳ و ۴ هجری قمری
۱۸۲×۲۳۳ میلی‌متر

دانش‌پژوه و ایرج افشار آن را در ده مجلد فهرست‌نویسی کرده‌اند و نسخه‌های ویژه هنری هر کدام می‌تواند مبنای یک بحث جامع هنری باشد.

برخی از مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

۱. قرآن به خط نسخ و ثلث به خط یاقوت مستعصمی
۲. قرآن به خط نسخ و ثلث به خط علاء‌الدین شیرازی
۳. قرآن به خط نسخ و ثلث به خط علاء‌الدین تبریزی
۴. قرآن به خط نسخ و به خط حسین بن عسکر ارسنجانی
۵. مرقعات و مکتوبات به خط خوشنویسان مشهور

مراجعه می‌کردیم.»
مرحوم ملک در سال ۱۳۱۶ بر طبق مفاد چندین وقفنامه، اداره امور کتابخانه و موزه را با تمامی موقوفات به آستان قدس رضوی واگذار کرد و تا زمانی که در قید حیات بود، تمامی اختیارات خرید کتب و نفایس و همچنین اداره امور کتابخانه را عهده‌دار بود.
مرحوم ملک در سال ۱۳۵۱ شمسی دارفانی را وداع گفت و به دار بقا پیوست.
از منظر هنری آنچه در کتابخانه ملک حائز اهمیت است، تعداد ۶۵۳۷ نسخه خطی است که مرحومان محمدتقی

رنگ و روغن
اثر کمال‌الملک

تصویر کمال‌الملک
رنگ و روغن
اثر خود استاد

رنگ و روغن
اثر کمال الملک

پرده
طرح بهرام گور و گل اندام
(بزم و شکار)
قلابدوزی ابریشم روی پارچه ماهوت
۱۵۰×۱۶۷ سانتی متر
۵-۱ع

موزه ملک

۱. ۱۲ تابلوی منحصر به فرد، اثر کمال الملک غفاری؛ دو تابلو از تابلوهای موجود آخرین آثار هنری آن نقاش نامی، قبل از نابینا شدن وی هستند؛
۲. مسکوکات نقره از دوره سلوکیه تا قاجاریه؛
۳. مسکوکات طلا که به مناسبت‌های مختلف در ایران و جهان ضرب شده است؛
۴. قلمدان‌های بسیار نفیس که دست ساخته هنرمندان نامی گذشته است؛
۵. تابلوهای رنگ و روغن، کار بهترین نقاشان ایتالیا؛
۶. چند تابلوی رنگی و روغن، اثر شاگردان کمال الملک غفاری؛

مرحوم حسین ملک موزه خود را با جمع‌آوری آثار و میراث فرهنگی بنیان نهاد و در این راه از مشورت اهل فن بهره گرفت. این تلاش وی منجر به تأسیس موزه در سال ۱۳۱۶ شمسی گردید. هم‌اکنون آن تلاش نخستین با وجود بخش‌های مختلف، میعادگاهی برای هنردوستان، مورخان و هنرمندان رشته‌های مختلف هنرهای تجسمی است و دیدن آن می‌تواند در نمایش عظمت بخشی از هنر ایران راه‌گشا باشد. در اینجا به بعضی از قسمت‌های این مجموعهٔ پرارزش اشاره‌ای مختصر می‌شود.

اثر: آقا لطفعلی صورتگر شیرازی
ابعاد اصل اثر: ۱۰/۲×۱۴/۲ سانتی متر

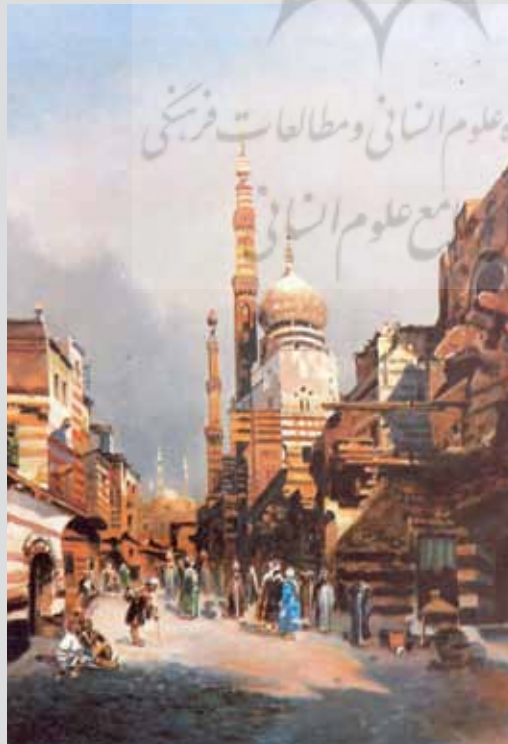
اثر: آقا لطفعلی صورتگر شیرازی

رنگ و روغن
اثر هالاف

اختصاص یافته که در نوع خود دیدنی است. مجموعه کتابخانه و موزه ملک دارای محیطی جذاب و برگرفته از میراث فرهنگی و معماری ایرانی - اسلامی است؛ به طوری که قرار گرفتن در فضا تأثیر مطلوبی بر بیننده دارد و نگرش مثبتی در او به وجود می آورد. بر این اساس، بازدید از این مجموعه برای دانش آموزان، دانشجویان هنر، معلمان و دبیران و مدرسان رشته های هنری و هنرمندان تجسمی فرصتی است که روح و ذوق خویش را تلطیف کنند و گزیده ای ارزنده از هنر ایران و جهان را به تماشا بنشینند.

۷. تابلوهای مینیاتور، اثر هنرمندان داخل و خارج؛
 ۸. چهار قطعه خط ثلث، نوشته بایسنقر میرزای تیموری؛
 ۹. کشکول و تبرزین و پیراهن منسوب به شاه عباس صفوی؛
 ۱۰. خطوط و مرقعات کار خطاطان نامی ایران؛
 ۱۱. مرقعات از شاهنامه فردوسی؛
 ۱۲. فرش های نفیس؛
 ۱۳. جلد های روغنی و لاکی؛
 ۱۴. پرده های نفیس؛
- در موزه بخشی نیز به اسطراب و کاربردهای آن

رنگ و روغن
اثر بنتی

رنگ و روغن
اثر لورین